

GEMEENTE UBBERGEN
INGEKOMEN

18 december 2013

OV-2013-131

RAAP-NOTITIE 3643

Plangebied Eversberg 1 te Kekerdon

Gemeente Ubbergen

Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek

Behoort bij besluit van
B. en W. van Ubbergen van
11 februari 2014 No. OV-2013-131
Mij bekend,

De secretaris

Colofon

Opdrachtgever: Maatschap H.F.R.A. Scholtens

Titel: Plangebied Eversberg 1 te Kekerdom, gemeente Ubbergen; archeologisch
vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: december 2010

Auteur: drs. R.M. Brouwer

Projectcode: UBKE

Bestandsnaam: NO3643_UBKE.doc

Projectleider: drs. R.M. Brouwer

Projectmedewerker: L.M. Flokstra

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: 415796

ARCHIS-waarnemingsnummers: nog niet verleend

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 43748

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost-Nederland

Autorisatie: drs. E.M.P. Verhelst

Bevoegd gezag: gemeente Ubbergen

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2010

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Maatschap H.F.R.A. Scholtens heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 8 november 2010 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met te realiseren nieuwbouw aan de Eversberg 1 te Kekerdom in de gemeente Ubbergen. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was vervolgens die verwachting te toetsen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische vindplaatsen. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek gold bij de aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen (waardevolle, intacte archeologische overblijfselen) uit de periode Late IJzertijd t/m Nieuwe tijd. Op grond van het veldonderzoek is vastgesteld dat in het grootste deel van het plangebied sprake is van oever- op beddingafzettingen. Alleen in de zuidoostelijk hoek van het plangebied zijn onder de oeverafzettingen de afzettingen van een geul aangetroffen. Ter hoogte van de hoger gelegen woonterp is in twee boringen een ophogingslaag aangetroffen met een dikte van 70-85 cm.

In alle boringen zijn archeologische indicatoren aangetroffen, waaronder houtskool, verbrande leem, onverbrand bot, fosfaat en aardewerk, dat dateert uit de Late IJzertijd en Vroege Middeleeuwen. De bevindingen komen overeen met de resultaten van het bureauonderzoek, waaruit blijkt dat het gehele plangebied deel uitmaakt van een nederzettingencomplex gelegen op de oeverwal van Leuth daterend uit de periode IJzertijd t/m Late Middeleeuwen. Uit historisch kaartmateriaal blijkt dat bovendien rekening gehouden moet worden met (perifere) resten van de boerderij Kapittelshof uit de Nieuwe tijd. Tijdens eerder onderzoek is reeds aangegeven dat deze bewoningssporen uit de verschillende perioden naast en over elkaar in het plangebied kunnen voorkomen. Dit wordt onderschreven door het feit dat in de boringen aardewerk uit verschillende perioden in dezelfde laag is aangetroffen.

Op basis van de resultaten van onderhavig onderzoek wordt aanbevolen om een vervolgonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) uit te laten voeren. Dit om in een vroeg stadium over voldoende gegevens te kunnen beschikken op grond waarvan het bevoegd gezag (gemeente Ubbergen) een besluit kan nemen met betrekking tot het al dan niet (geheel) opgraven van de archeologische vindplaats. Een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) behoort conform de KNA versie 3.2 plaats te vinden op basis van een Programma van Eisen (PvE). Dit PvE dient voor aanvang van het onderzoek te worden opgesteld door een senior-archeoloog.

Met betrekking tot de bevindingen van dit bureauonderzoek dient contact opgenomen te worden met de gemeente Ubbergen.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Maatschap H.F.R.A. Scholtens heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 8 november 2010 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met te realiseren nieuwbouw in de gemeente Ubbergen. Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied (circa 1 ha) ligt direct ten noorden van de bebouwde kom van het dorp Kekerdom in de gemeente Ubbergen (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 40D van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000).

Gemeente: Ubbergen

Plaats: Kekerdom

Plangebied: Plangebied Eversberg 1 te Kekerdom

Centrumcoördinaten: 198768 / 430344

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: 415796

ARCHIS-waarnemingsnummers: nog niet bekend

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 43748

RAAP vindplaatsnummer: vindplaats 1

1.3 Huidige en toekomstige situatie

Het plangebied ligt ten noorden en oosten van een boerderij met enkele bijgebouwen. Het noordelijke deel bestaat uit grasland. Het oostelijke deel bestaat deels uit grasland en deels uit een verhard en bebouwd terrein. Volgens de topografische kaart en het Actueel Hoogtebestand Nederland (<http://www.ahn.nl/>) bedraagt de huidige maaiveldhoogte in de directe nabijheid van de boerderij en overige bebouwing circa 12,08 m +NAP. Naar het noorden en oosten loopt de maaiveldhoogte af naar ongeveer 11,3 m +NAP. Het hoogteverschil kan verklaard worden doordat de boerderij en reeds bestaande schuren op een woerd liggen. Het plan is om in de nabije toekomst enkele nieuwe stallen en silo's in het plangebied te realiseren. In hoeverre men hiervoor de bodem zal verstoren, hangt mede af van de resultaten van het archeologisch onderzoek.

1.4 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek bestond uit een karterend booronderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.2), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

Archeologische perioden			
Tijdperk			Datering
Nieuwste tijd (=Nieuwe tijd C)			1795
Nieuwe tijd		B	1650
		A	1500
Middeleeuwen	Laat		1250
		Vol	1050
	Vroeg	Ottoons	900
		Karolingisch	725
		Merovingisch laat	525
		Merovingisch vroeg	450
Romeinse tijd		Laat	270
		Midden	70 na Chr.
		Vroeg	15 voor Chr.
Prehistorie	IJzertijd	Laat	250
		Midden	500
		Vroeg	800
	Bronstijd	Laat	1100
		Midden	1800
		Vroeg	2000
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850
		Midden	4200
		Vroeg	4900/5300
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450
		Midden	8640
		Vroeg	9700
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	12.500
		Jong B	16.000
		Jong A	35.000
		Midden	250.000
		Oud	

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnterpreteerd. Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- historisch en aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst);
- de recente topografische kaart, schaal 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN);
- het informatiesysteem Kennis Infrastructuur Cultuur Historie (KICH);
- de molendatabase;
- Archeologische waarden en verwachtingskaart van de gemeente Ubbergen.

2.2 Resultaten

Geo(morfo)logie en bodem

Geomorfologisch gezien is in het plangebied sprake van relatief hooggelegen crevasse-afzettingen die dateren van voor de bedijking van de rivier de Waal. Hiervoor geldt een hoge archeologische verwachting. Het zuidelijke en oostelijke deel van het plangebied, dat direct grenst aan de reeds bestaande bewoning, wordt bovendien op de archeologische verwachtingskaart aangemerkt als huisterp/pol, oude woongrond of ander terrein van hoge cultuurhistorische waarde (Willemse, 2005; Keunen & Willemse, 2010).

In de diepere ondergrond van het plangebied is sprake van meandergordelafzettingen van de stroomgordel van Leuth (circa 2500-190 voor Chr.). Deze stroomgordel komt voor in het gehele oostelijke binnendijkse gebied van de gemeente Ubbergen (De Duffelt). De gemiddelde zanddiepte ligt tussen 1 en 1,5 m -Mv en wordt gekenmerkt door matig grof tot zeer grof, kalkrijk zand dat wordt afgedekt door een natuurlijk pakket kalkrijke oever-op-komafzettingen. Het gebied wordt gekarakteriseerd door meerdere geulinsnijdingen die, behalve door een dieper zandvoorkomen, worden gekenmerkt door een humeuze, kleiige vulling (Keunen & Willemse, 2010: code Hs3b). Ten westen van het plangebied zijn relatief hooggelegen oever- op komafzettingen aanwezig (Willemse, 2005; Keunen & Willemse, 2010).

Ten westen hiervan ligt de stroomgordel van de Waal die reeds vanaf circa 190 voor Chr. actief is. Deze stroomgordel nam vanaf de Laat Romeinse tijd in korte tijd snel in betekenis toe, waarbij de omliggende oude stroomgordelafzettingen in de loop van de eeuwen als gevolg van een sterke laterale erosie werden opgeruimd. Tot circa 1000 na Chr. vormden de Waal en de Oude Rijn (van Lobith noordelijk richting Arnhem) gelijkwaardige Rijntakken, maar vanaf de Late Middeleeuwen nam de betekenis van de noordelijke Rijntak snel in betekenis af ten gunste van

de Waal. Gevolg is dat de Waal-stroomgordel in de Late Middeleeuwen en daarna zeer actief was met een snelle verplaatsing van de hoofdgeul. De rivier werd alleen in zijn activiteiten beperkt door de in de 12e en 13e eeuw systematisch aangelegde winterdijken (Willemse, 2005; Keunen & Willemse 2010).

Qua bodem is in het plangebied sprake van zware zavel en lichte klei met profielverloop 5 en een gemiddelde hoogste waterstand van 40-80 cm -Mv en laagste waterstand van meer dan 120 cm -Mv (Stiboka, 1975: code Rn95a VI).

Archeologische waarden en verwachtingskaart van de gemeente Ubbergen

Voor het plangebied geldt een hoge archeologische verwachting. De stroomgordel van Leuth wordt gekenmerkt door een serie vindplaatsen uit de periode Romeinse tijd t/m Late Middeleeuwen. Aan de lager gelegen delen van deze meandergordel (Keunen & Willemse, 2010: code Hs3b) is in eerste instantie een middelmatige archeologische verwachting toegekend. Door de aanwezigheid van een huisterp deels in het plangebied en in de directe nabijheid geldt voor het plangebied echter een hoge archeologische verwachting. Huisterpen of pollen zijn nederzettingsterreinen in het rivierengebied die langdurig bewoond zijn geweest. Mede als gevolg van voortdurende ophoging zijn deze vaak als een (lage) verheffing in het landschap herkenbaar. Er wordt daarom voor het plangebied duurzaam behoud aanbevolen. Voorafgaand aan planvorming is archeologisch onderzoek verplicht (Willemse, 2005; Keunen & Willemse 2010).

AHN

Op het AHN is duidelijk zichtbaar dat een deel van het plangebied op een terp ligt. Dit is een duidelijk verhoogd gedeelte in het landschap. Het noordelijke en oostelijke deel van het plangebied ligt daarentegen iets lager (www.ahn.nl; figuur 2).

Historische situatie

Over de situatie in het plangebied voorafgaand aan de Nieuwe tijd is naast bovengenoemde aardkundige ontwikkelingen niet heel veel bekend. Uit de bredere omgeving is echter wel bekend dat er vanaf de Late IJzertijd intensieve bewoning heeft plaatsgevonden (Van der Gaauw & Soonius, 1993). Om inzicht te krijgen in het grondgebruik in het plangebied in de Nieuwe tijd biedt de analyse van historische kaarten een goede invalshoek (www.watwaswaar.nl). Op de kadastrale kaart van Kleef (1734) wordt het plangebied aangegeven als akkerland behorende tot de boerderij Kapittelshof in het bezit van het Kapittel van Kleef (Van Eck & Giesbertz, 2003; figuur 3). Ook op de Kadastrale minuut uit de periode 1811-1832 staat dat het gebied in gebruik was als akkerland (figuur 4A). De Topografische Militaire kaarten uit de 19e eeuw en begin 20e eeuw laten een identieke situatie zien (figuur 4B). Op een luchtfoto van de RAF uit 1944 is zichtbaar dat in de loop van de 20e eeuw het noordwestelijke deel van het plangebied in gebruik werd genomen als boomgaard (figuur 4C). Dit is ook zichtbaar op de Topografische Kaart uit 1957 (Figuur 4D). Het oostelijke deel bestond in deze periode uit grasland. Gedurende de tweede helft van de 20e eeuw kwam het gehele plangebied in gebruik als grasland, waarbij de boerderij in de loop van de jaren steeds verder is uitgebreid tot de huidige situatie.

Bekende archeologische waarden

ARCHIS en AMK

Tijdens een archeologische kartering (Van der Gaauw & Soonius, 1993) is geconstateerd dat de omgeving van het plangebied gedurende de (Late) IJzertijd, de Romeinse tijd en de Middeleeuwen vrij intensief bewoond is geweest. Sporen van bewoning uit vroegere perioden zijn niet aangetroffen. Mogelijk was het gebied te nat voor bewoning of zijn de overblijfselen door erosie verdwenen. De vroegste aanwijzingen voor menselijke bewoning dateren uit de IJzertijd. Een belangrijk kenmerk van veel nederzettingen uit de IJzertijd is de aanwezigheid van een 'oude woongrond': een donkergrijs ophogingspakket met veel nederzettingsafval. Een ander aspect is het feit dat de nederzettingen zich geregeld verplaatsten, hetgeen in de Romeinse tijd niet meer gebruikelijk was. In de Romeinse tijd lag het plangebied in een zone die een belangrijke positie innam tussen de stad en legioenvesting Nijmegen (*Noviomagus*) en de grensforten en bewoningscentra in De Bijland (*Carvium*) en Rindern (*Harenatium*; ca. 15 km ten oosten van de Ooijpolder). Veel van de nederzettingen daterend uit de Late IJzertijd zijn blijven voortbestaan tot in de Romeinse tijd. Er zijn binnen het de zone rondom het plangebied geen Romeinse villa's aangetroffen. Er was daarentegen slechts sprake van inheemse nederzettingen die in de Midden Romeinse tijd uit één of enkele boerderijen bestonden.

In de Laat Romeinse tijd was sprake van een belangrijke bevolkingsafname. Er zijn uit die periode geen vondsten bekend uit het gebied. De Romeinse troepen trokken zich steeds meer terug en andere bevolkingsgroepen vielen vanuit het noorden het rivierengebied binnen. De hernieuwde activiteit van de grote rivieren kan bovendien ook mede een oorzaak zijn geweest voor de bevolkingsteruggang.

Uit de eerste helft van de Vroege Middeleeuwen zijn uit het rivierengebied (net als elders in Nederland) weinig nederzettingen bekend. De bevolkingsafname in de Laat Romeinse tijd lijkt zich in deze periode te hebben doorgezet. Pas in de Karolingische tijd lijkt er hernieuwde ontginning van het rivierengebied plaats te vinden. De huidige bewoning (met name van Leuth en Kekerdom) zeker zal teruggaan tot de Vroege Middeleeuwen. Laat-middeleeuwse vondsten zijn tijdens de veldkartering dan ook overal rondom het plangebied aangetroffen.

Tijdens de kartering is aangetoond dat in het plangebied resten van bewoning aanwezig zijn daterend uit de periode IJzertijd t/m de late Middeleeuwen. Het plangebied maakt daarbij deel uit van een het nederzettingencomplex op de oeverwal van Kekerdom. De bewoningssporen in het gebied, die getuige het vondstmateriaal uit verschillende perioden dateren, hebben waarschijnlijk een complexe structuur. Opvallend daarbij is dat in sommige boringen een dikke, vuile woonlaag (of grondspoor) is aangetroffen, terwijl in boringen daar vlakbij geen of weinig bewoningssporen werden gevonden. Waarschijnlijk liggen de bewoningssporen uit de verschillende perioden naast en over elkaar, met daartussen min of meer 'lege' ruimten. Een deel van de bewoningssporen zal zijn opgenomen in de bouwvoor. Het karakter en de omvang van de nederzetting(en) is daarom moeilijk aan te geven. Er zijn geen aanwijzingen dat het terrein door bepaalde grondwerkzaamheden ernstig is verstoord. Op grond van dit onderzoek is het plangebied dan ook gekenmerkt als een terrein van hoge archeologische waarde (Monumentnummer 3903). Ook het gebied direct ten zuiden en ten noordoosten van het plangebied zijn als dergelijke terreinen aangemerkt (Monumentnummers 3904 en 3915).

Circa 360 m ten zuidoosten van het plangebied ligt een terrein met zeer hoge archeologische waarde (Monumentnummer 919). Hier heeft een gebouw gestaan dat in de 19e eeuw reeds is opgegraven en geïnterpreteerd als Romeinse wachttoren. Er is daarbij een groot aantal vondsten gedaan, waaronder aardewerk en bouwresten daterend uit de Romeinse tijd. Op grond van de vondsten dateert het complex uit de periode Late IJzertijd t/m de Midden Romeinse tijd. Daarnaast is ook een Merovingisch grafveld aangetroffen. Een opgraving aan het begin van de 21e eeuw heeft aangetoond dat het terrein door de graafwerkzaamheden in het verleden volledig verstoord is. Wel waren nog grote hoeveelheden vondstmateriaal aanwezig (ARCHIS-waarnemingsnummers 7721, 7377, 7354, 24816, 11344 en 58584).

Ten zuiden van het plangebied liggen enkele terreinen met archeologische waarde. Hier bevindt zich onder meer het voormalige kasteel Spadrop (Monumentnummer 12370). Op de overige terreinen is tijdens veldkartering veel middeleeuws aardewerk aangetroffen (Monumentnummers 3902, 3905 en 3914).

Gespecificeerde archeologische verwachting

Gezien de aanwezigheid van een terp, de diverse archeologische vindplaatsen in de directe nabijheid en de aanwezigheid van de meandergordel van Leuth geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Late IJzertijd t/m Nieuwe tijd. Mogelijke archeologische resten kunnen direct onder het maaiveld, maar ook dieper in het pakket oeverafzettingen voorkomen. Als prospectiekenmerken van de eventueel aanwezige archeologische resten kunnen worden genoemd:

- een aaneengesloten archeologische laag, gekenmerkt door een afwijkende kleur ten opzichte van de eronder en erboven liggende laag;
- de aanwezigheid van mogelijk antropogene objecten (zoals houtskool en natuursteen) en archeologische indicatoren (zoals verbrande leem, bot en aardewerk).

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een booronderzoek karterende fase. De onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureau-onderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA versie 3.2.

Tijdens het veldonderzoek zijn 10 boringen verricht die, rekening houdend met de vorm van het plangebied en de aanwezige verharding en bebouwing, zo gelijkmatig mogelijk over het plangebied zijn verspreid. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode IJzertijd t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004). Er is geboord tot maximaal 2,85 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken).

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Onder een bouwvoor van 30-40 cm zijn oever- op beddingafzettingen aangetroffen. De oeverafzettingen bestaan uit bruingrijze tot lichtgrijze, sterk zandige of sterk tot uiterst siltige klei en lichtbruingrijs, uiterst siltig, matig fijn zand met ijzervlekken. De oeverafzettingen in de top van het bodemprofiel zijn vermoedelijk afkomstig van de rivier de Waal, maar hieronder bevinden zich de oeverafzettingen die waarschijnlijk horen bij de meandergordel van Leuth. Onder deze laag zijn beddingafzettingen aangetroffen bestaande uit licht(bruin)grijs, zwak tot matig siltig, zeer grof tot matig fijn zand met enkele ijzervlekken. Vermoedelijk gaat het om afzettingen van de meandergordel van Leuth. De top van het beddingzand ligt in het oostelijke deel van het plangebied rond 2 m -Mv. In het noord(west)elijke deel bevindt het zich vanaf 1-1,4 m -Mv.

In de zuidoostelijke hoek van het plangebied zijn in boring 4 geen beddingafzettingen aangetroffen. Hier bevinden zich onder de oeverafzettingen op 1,5 m -Mv geulafzettingen die worden gekenmerkt door lichtgrijs, matig siltig, matig grof zand met sporen hout, ijzervlekken en, met het toenemen van de diepte, oxidatie- en reductieverschijnselen.

In de boringen 1 en 10, gezet op het hoger gelegen deel van het plangebied, is een ophogingspakket aangetroffen bestaande uit bruingrijze, sterk zandige klei met een dikte van 70-85 cm. Hieronder bevinden zich vondstlagen die direct te maken hebben met de aanwezigheid van de woonterp. Het gaat om zogenaamde woerdgrond, die bestaat uit donker(bruin)grijze, sterk siltige,

volledig gereduceerde klei, die naar beneden toe steeds zandiger wordt en uiteindelijk in boring 9 overgaat in grijs, sterk siltige, matig fijn, volledig gereduceerd zand met enkele kleibrokken.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn in elk van de 10 boringen archeologische indicatoren aangetroffen. Het gaat om partikels houtskool, verbrande leem, archeologisch puin, fosfaat, onverbrand bot en fragmenten aardewerk daterend uit de Midden - Late IJzertijd en de Vroege (en Late?) Middeleeuwen. De archeologische indicatoren bevinden zich in een vondstlaag die vanaf 40 tot circa 80-100 cm -Mv is aangetroffen. Hieronder bevindt zich in verschillende boringen nog veel fosfaat tot op een sterk wisselende diepte van 80 tot 220 cm -Mv (bijlage 2).

In de boringen 1, 9 en 10, gezet op het duidelijk hoger gelegen deel van het plangebied, zijn vondstlagen aangetroffen die direct te maken hebben met de aanwezigheid van de woonterp in dit deel van het plangebied. De vondstlagen zijn in de boringen 1 en 10 aangetroffen onder een ophogingspakket. Ze kenmerken zich door een groot aantal archeologische indicatoren, waaronder houtskool, verbrande leem, fragmenten handgevormd aardewerk daterend uit de Midden en Late IJzertijd en fragmenten gedraaid aardewerk daterend uit de Vroege en mogelijk Late Middeleeuwen.

Op grond van de archeologische indicatoren kan worden geconcludeerd dat in het plangebied sprake is van een archeologische vindplaats daterend uit de periode IJzertijd t/m Middeleeuwen.

Vindplaats 1 - RAAP-objectnummer UBKE 01

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: 415796

Coördinaten: 198.768/4303.44.490; *Kaartblad:* 40D

Gemeente: Ubbergen; *Toponiem:* Eversberg 1

Maaiveld: grasland en verhard en bebouwd terrein

Geomorfologie: oeverwal

Hoogte maaiveld t.o.v. NAP: circa 11,3-12,0 m +NAP

Complextype: nederzetting (waarschijnlijk)

Datering: IJzertijd t/m Middeleeuwen

Vondsten: uitsluitend vondsten uit boringen (UBKE 01)

Diepteligging archeologische laag/vondsten: ca. 30-85 cm -Mv

Globale omvang vindplaats: strekt zich uit tot buiten het plangebied

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Op basis van de onderzoeksresultaten en de voorgenomen bodemingrepen (§ 1.3) kan worden geconcludeerd dat bij de realisering van de plannen archeologische resten zullen worden verstoord. In het grootste deel van het plangebied is sprake van oever- op beddingafzettingen. Alleen in de zuidoostelijke hoek van het plangebied zijn onder de oeverafzettingen de afzettingen van een geul aangetroffen. Ter hoogte van de hoger gelegen woonterp is in twee boringen een ophogingslaag aangetroffen met een dikte van 70-85 cm.

In alle boringen zijn archeologische indicatoren aangetroffen, waaronder houtskool, verbrande leem, onverbrand bot, fosfaat en aardewerk dat dateert uit de Late IJzertijd en Vroege Middeleeuwen. De bevindingen komen overeen met de resultaten van het bureauonderzoek, waaruit blijkt dat het gehele plangebied deel uitmaakt van een nederzettingencomplex gelegen op de oeverwal van Leuth daterend uit de periode IJzertijd t/m Late Middeleeuwen. Uit historisch kaartmateriaal blijkt dat bovendien rekening gehouden moet worden met (perifere) resten van de boerderij Kapittelshof uit de Nieuwe tijd. Tijdens eerder onderzoek is reeds aangetoond dat deze bewoningssporen uit de verschillende perioden naast en over elkaar in het plangebied kunnen voorkomen. Dit wordt onderschreven door het feit dat in de boringen aardewerk uit verschillende perioden in dezelfde laag is aangetroffen.

Op grond van het bureau- en veldonderzoek kan dan ook worden geconcludeerd dat in het plangebied sprake is van een vindplaats daterend uit de periode IJzertijd t/m Middeleeuwen. Deze vindplaats strekt zich uit tot buiten de grenzen van het plangebied.

4.2 Aanbevelingen

Uit onderhavig onderzoek blijkt dat het gehele plangebied deel uitmaakt van een archeologische vindplaats. De archeologische resten bevinden zich op geringe diepte. Op basis van de resultaten van het onderzoek wordt aanbevolen om de bodemingrepen in het plangebied beperkt te laten blijven tot de huidige bouwvoor bij normaal agrarisch gebruik (bovenste 30-40 cm vanaf het maaiveld). In het geval van bouwwerkzaamheden volgens de huidige planning wordt aanbevolen om geen bodemingrepen te verrichten onder het huidige maaiveld.

Aanbevolen wordt om een vervolgonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) uit te laten voeren. Dit om in een vroeg stadium over voldoende gegevens te kunnen beschikken op grond waarvan het bevoegd gezag (gemeente Ubbergen) een besluit kan nemen met betrekking tot het al dan niet (geheel) opgraven van de archeologische vindplaats. Een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) behoort conform de KNA versie 3.2 plaats te vinden op basis van een Programma van Eisen (PvE). Dit PvE dient voor aanvang van het onderzoek te worden opgesteld door een senior-archeoloog.

Op basis van de bevindingen van onderhavig onderzoek neemt de gemeente Ubbergen een selectiebesluit.

Literatuur

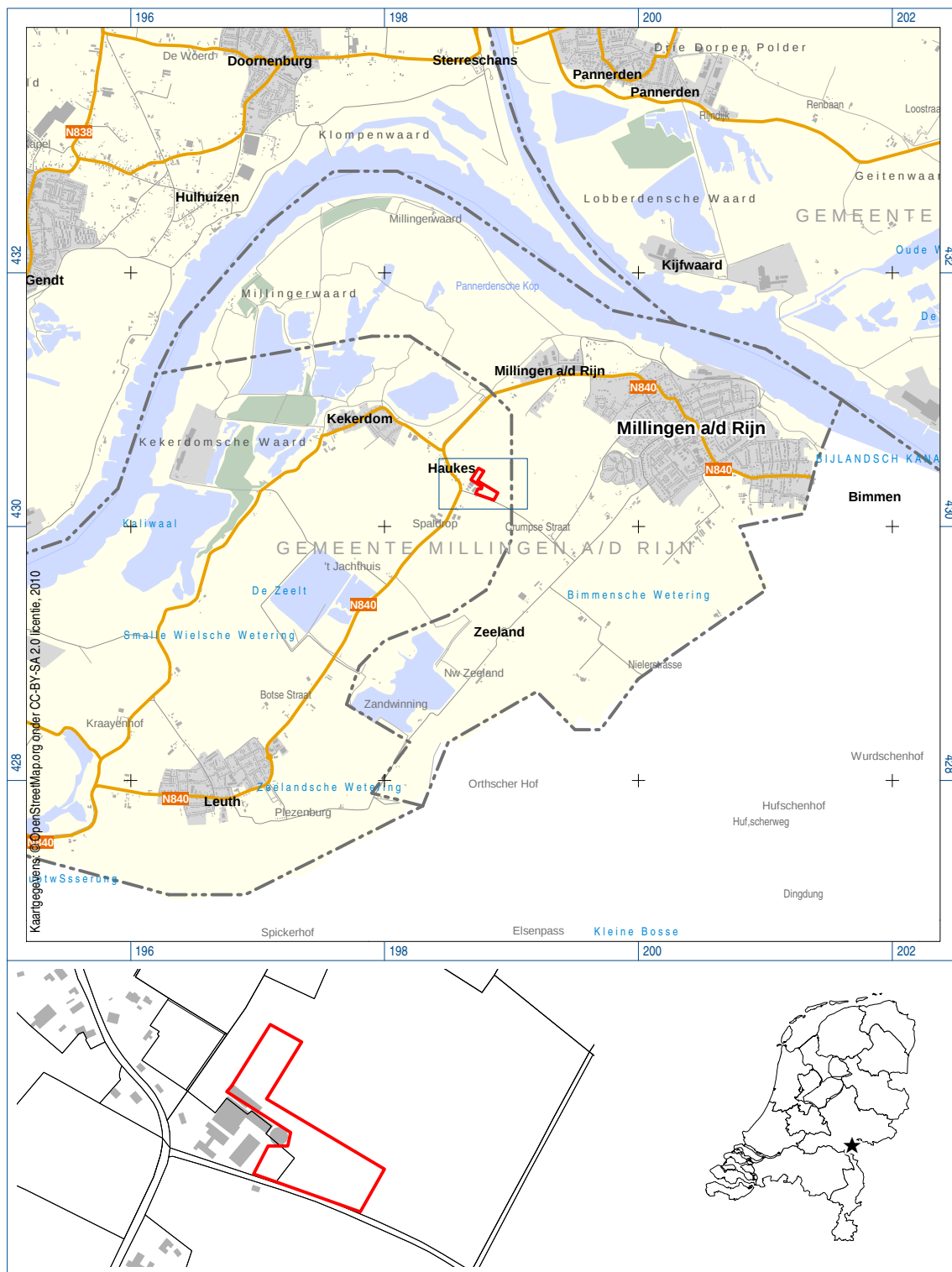
- Eck, J. van & H. Giesbertz**, 2003. *Atlas Leuth en Kekerdom in het hertogdom Kleef anno 1734*.
- Gaauw, P.G. van der, C.M. Soonius**, 1993. Een archeologische kartering, inventarisatie en waardering in het Landinrichtingsgebied Ooijpolder. *RAAP-rapport 55*. Stichting RAAP, Amsterdam.
- Keunen, L.J. & N.W. Willemse**, 2010. Archeologie, cultuurlandschap en monumenten in de gemeente Ubbergen; geactualiseerde archeologische waarden- en verwachtingskaart en cultuurhistorische Waardenkaart. *RAAP-rapport 2140*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Stiboka**, 1975. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 40 West Arnhem, 40 Oost Arnhem*. Stiboka, Wageningen.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Willemse, N.W.**, 2005. Gemeente Ubbergen: een archeologische beleidsadvieskaart. *RAAP-rapport 1053*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Gebruikte afkortingen

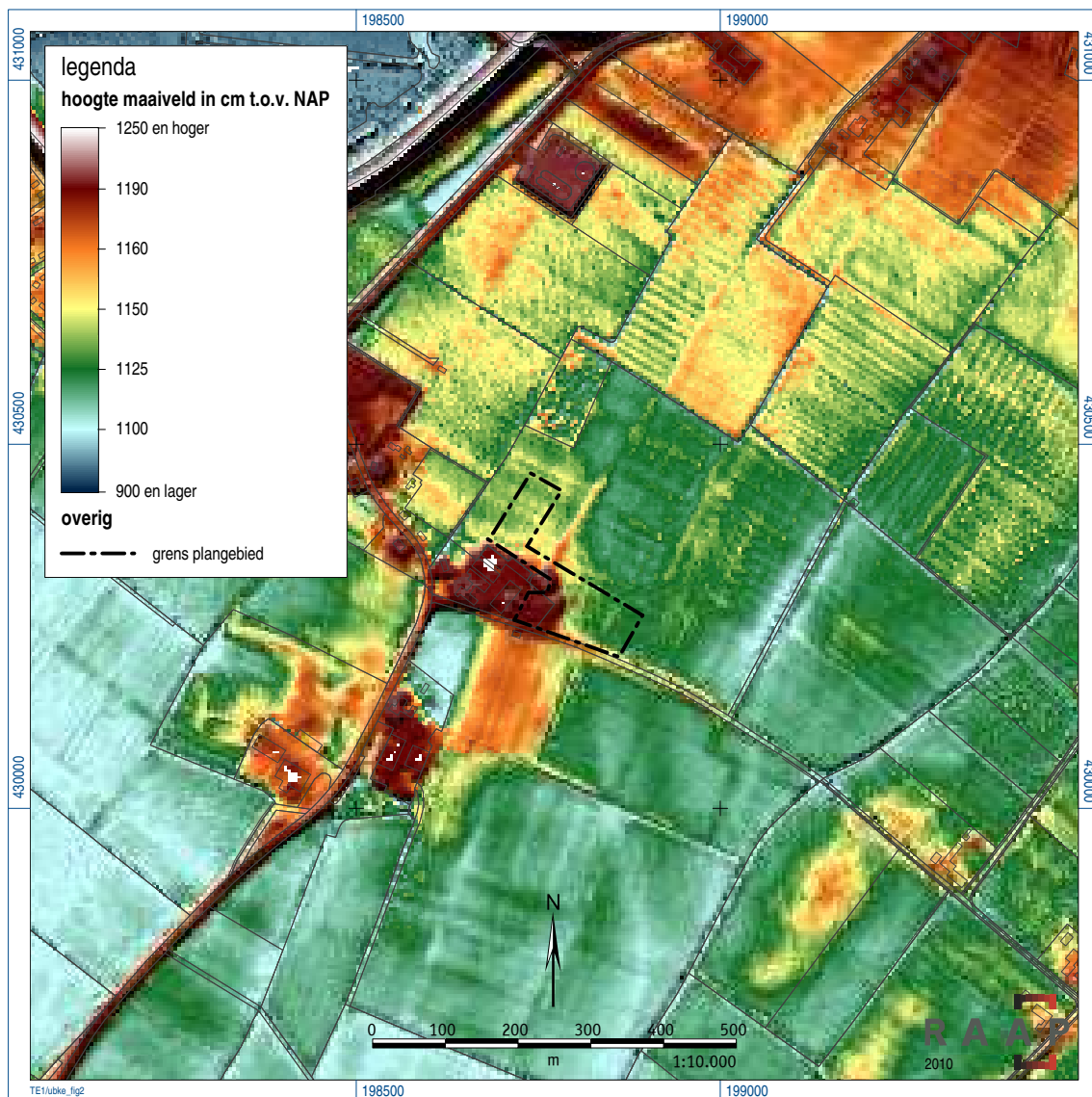
AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
IVO(-P)	Inventariserend Veld Onderzoek (Proefsleuven)
KICH	Kennis Infrastructuur Cultuur Historie
KLIC	Kabels en Leidingen Informatie Centrum
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvE	Programma van Eisen

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

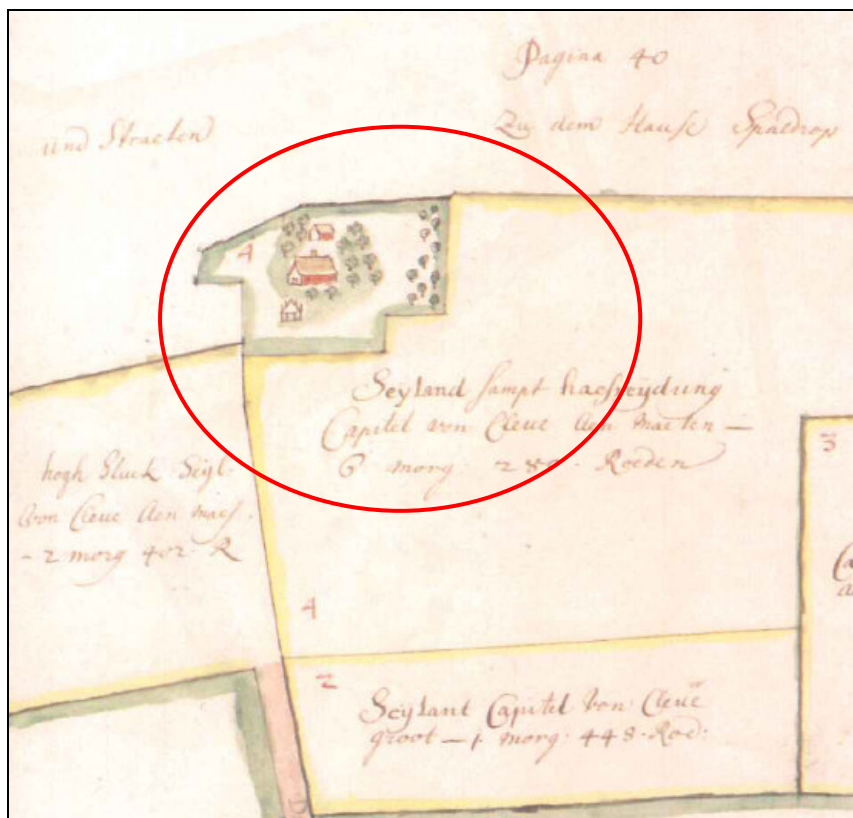
- Figuur 1.** Ligging van het plangebied (rood omlijnd); onder: detail en ligging in Nederland (ster).
- Figuur 2.** Het plangebied op het AHN.
- Figuur 3.** Het plangebied en de boerderij Kapittelshof globaal weergegeven (rood) op het Kaartboek van Duffelt, 1734
- Figuur 4.** Het plangebied globaal (rood) weergegeven op verschillende historische kaarten.
- Figuur 5.** Resultaten booronderzoek.
- Tabel 1.** Archeologische tijdschaal.
- Bijlage 1.** Boorbeschrijvingen.
- Bijlage 2.** Archeologische indicatoren.

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood omlijnd); onder: detail en ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Het plangebied op het AHN.

Figuur 3. Het plangebied en de boerderij Kapittelshof globaal weergegeven (rood) op het Kaartboek van Duffelt, 1734 (bron: Van Eck & Giesbertz, 2003).

Figuur 4. Het plangebied globaal (rood) weergegeven op verschillende historische kaarten (bron: www.watwaswaar.nl).

A. Kadastrale Minuut 1811-1832.

B. Topografisch Militaire Kaart (Bonneblad) 1868.

C. Luchtfoto RAF 19-09-1944, fotonummer 304.

D. Topografische Kaart 1957.

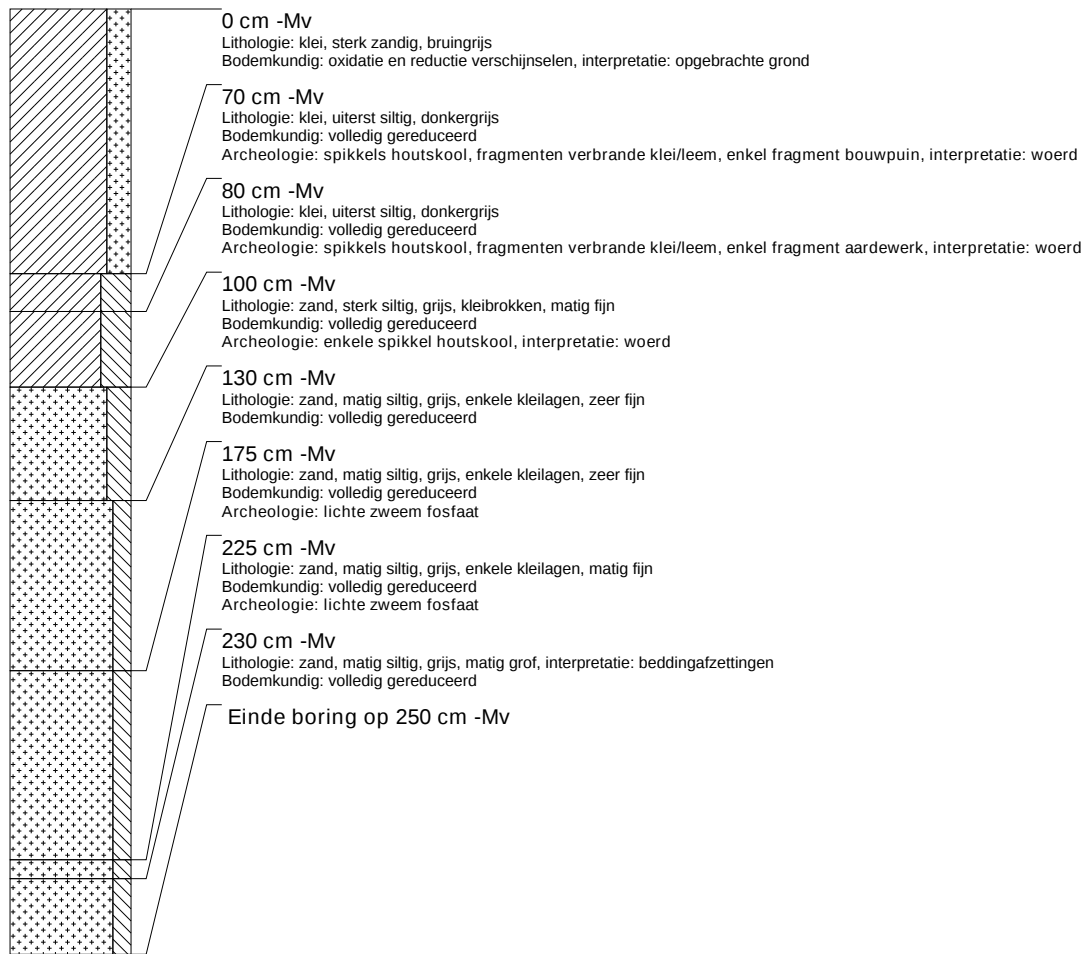

Figuur 5. Resultaten booronderzoek.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

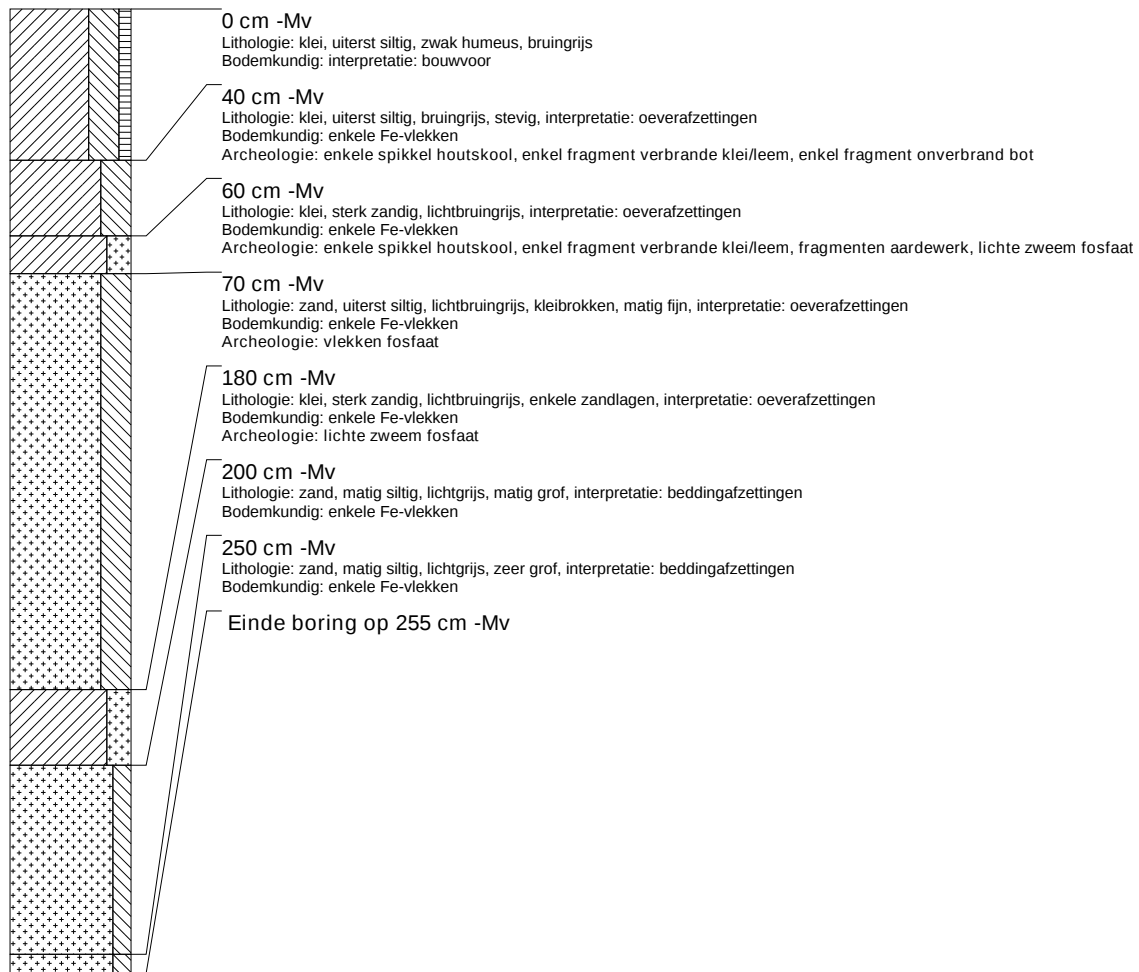
boring: UBKE-1

beschrijver: LF, datum: 8-11-2010, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 40D, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Ubbergen, plaatsnaam: Kekerdor, opdrachtgever: Scholten, uitvoerder: RAAP Oost

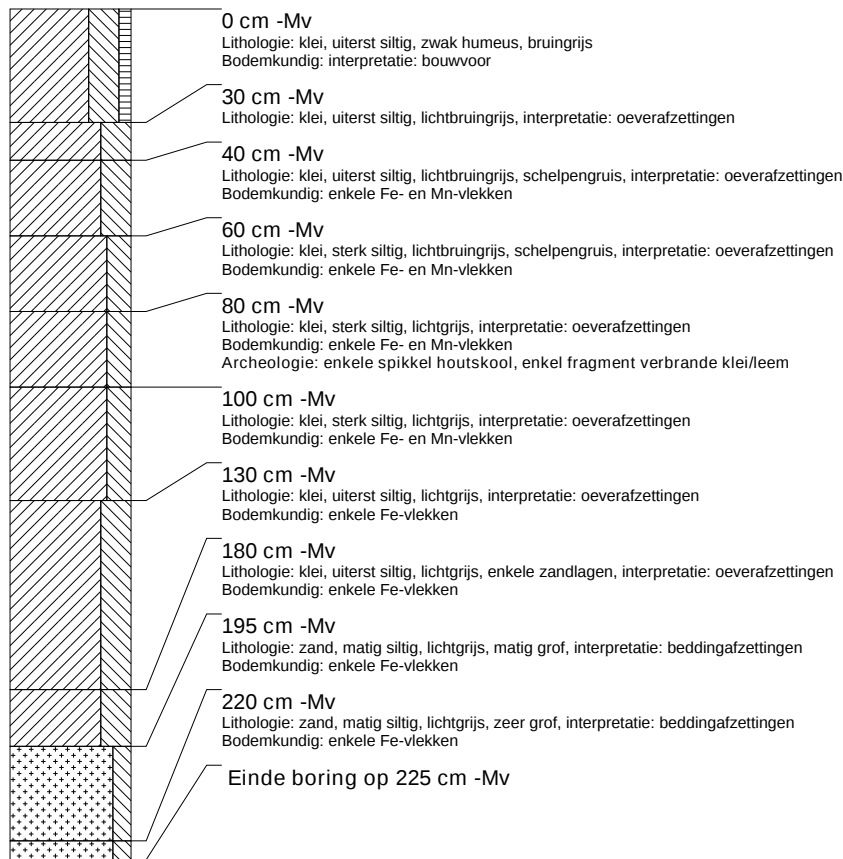
boring: UBKE-2

beschrijver: LF, datum: 8-11-2010, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 40D, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Ubbergen, plaatsnaam: Kekerdom, opdrachtgever: Scholten, uitvoerder: RAAP Oost

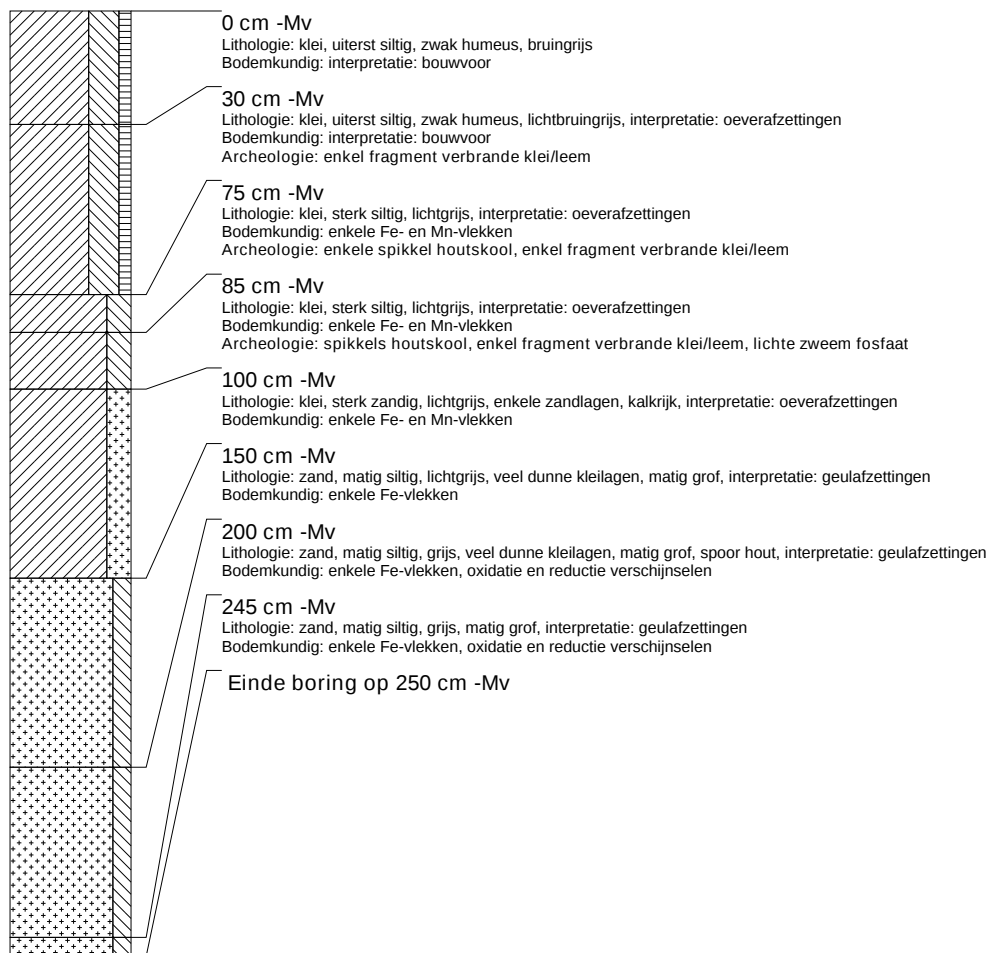
boring: UBKE-3

beschrijver: LF, datum: 8-11-2010, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 40D, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Ubbergen, plaatsnaam: Kekerdom, opdrachtgever: Scholten, uitvoerder: RAAP Oost

boring: UBKE-4

beschrijver: LF, datum: 8-11-2010, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 40D, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Ubbergen, plaatsnaam: Kekerdom, opdrachtgever: Scholten, uitvoerder: RAAP Oost

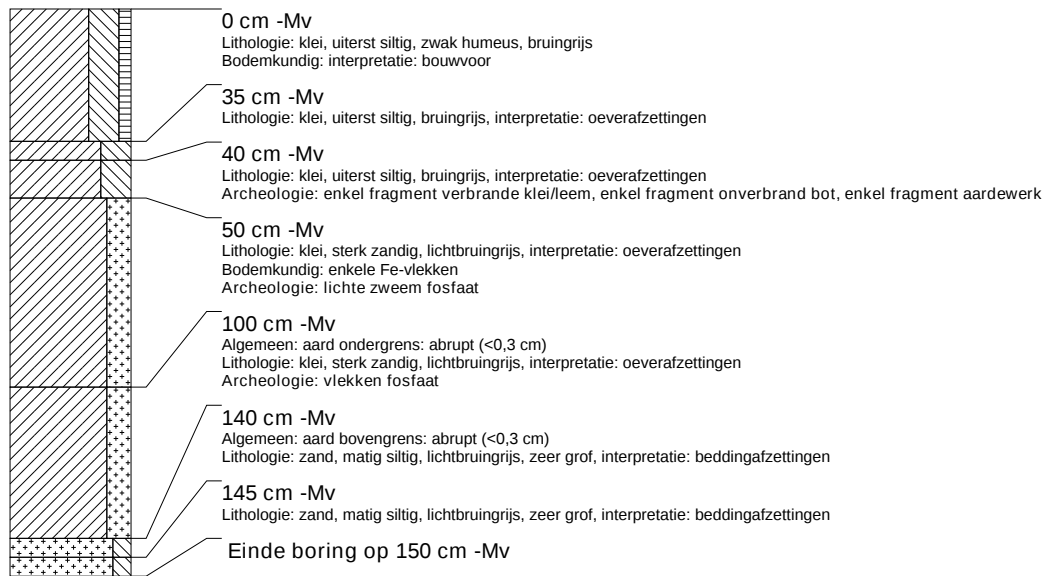
boring: UBKE-5

beschrijver: LF, datum: 8-11-2010, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 40D, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Ubbergen, plaatsnaam: Kekerdom, opdrachtgever: Scholten, uitvoerder: RAAP Oost

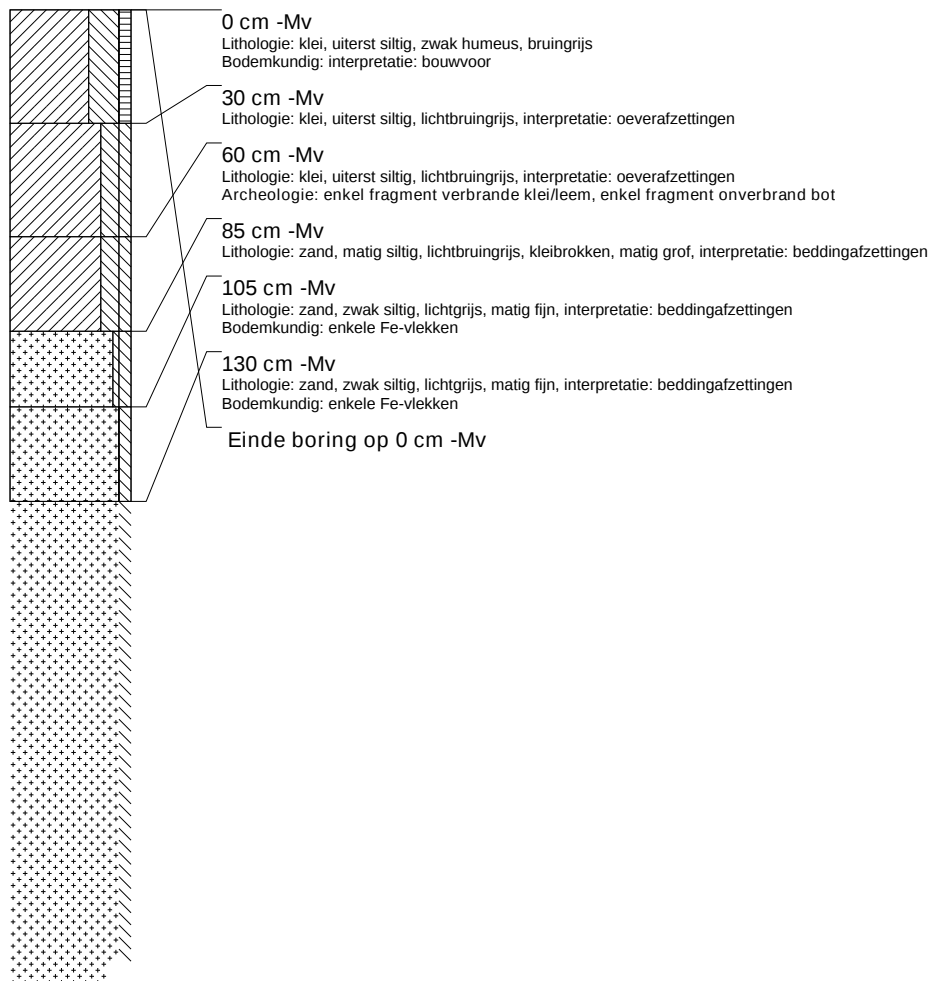

boring: UBKE-6

beschrijver: LF, datum: 8-11-2010, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 40D, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Ubbergen, plaatsnaam: Kekerdom, opdrachtgever: Scholten, uitvoerder: RAAP Oost

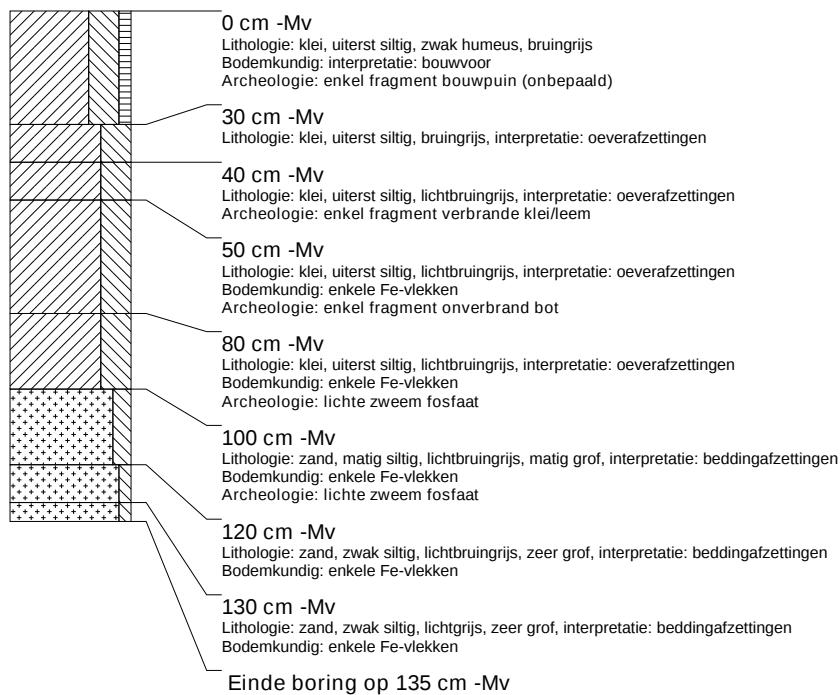
boring: UBKE-7

beschrijver: LF, datum: 8-11-2010, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 40D, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Ubbergen, plaatsnaam: Kekerdom, opdrachtgever: Scholten, uitvoerder: RAAP Oost

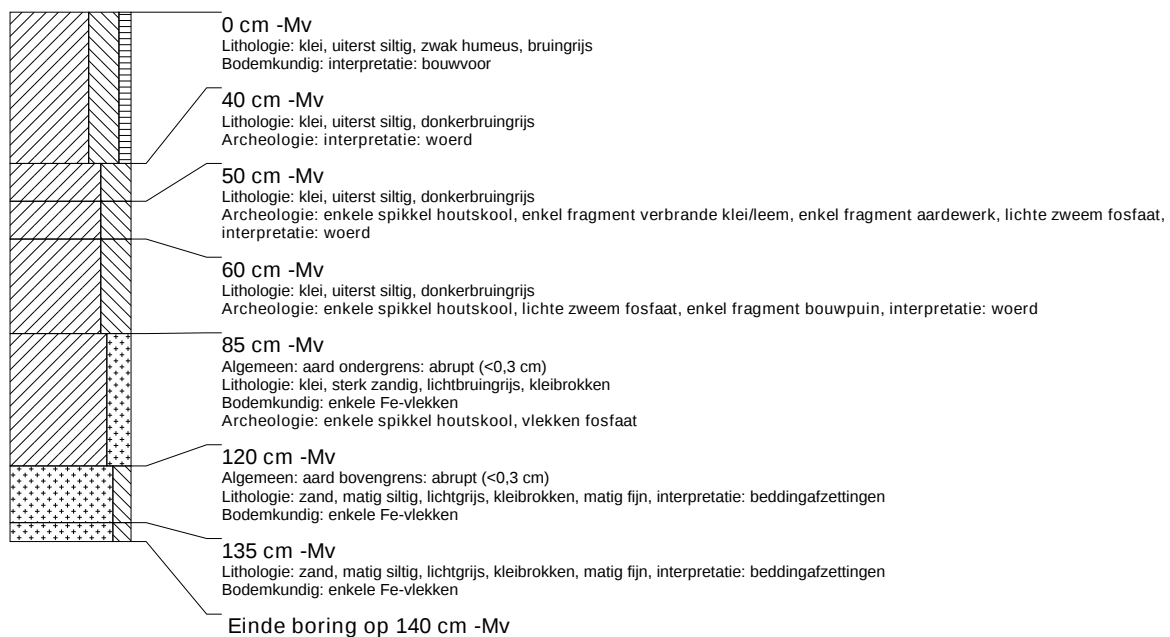

boring: UBKE-8

beschrijver: LF, datum: 8-11-2010, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 40D, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Ubbergen, plaatsnaam: Kekerdom, opdrachtgever: Scholten, uitvoerder: RAAP Oost

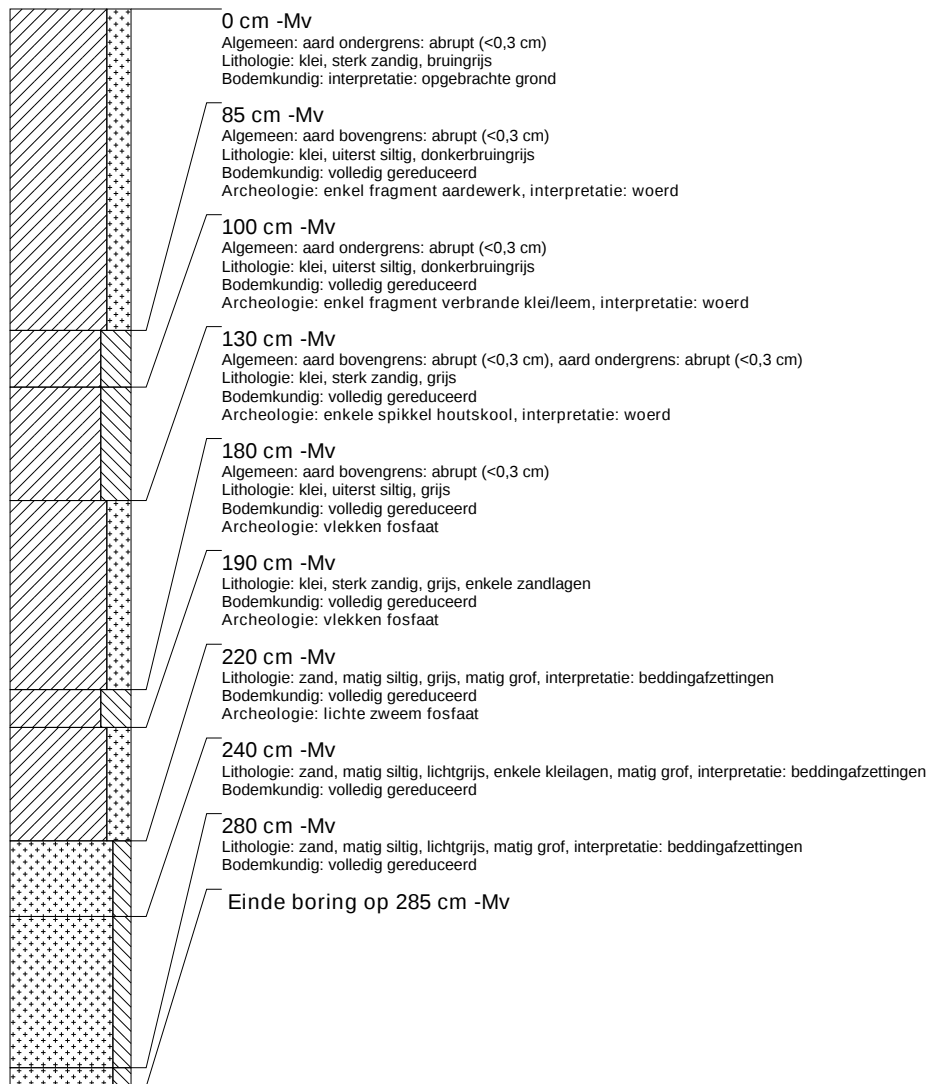
boring: UBKE-9

beschrijver: LF, datum: 8-11-2010, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 40D, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Ubbergen, plaatsnaam: Kekerdom, opdrachtgever: Scholten, uitvoerder: RAAP Oost

boring: UBKE-10

beschrijver: LF, datum: 8-11-2010, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 40D, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Ubbergen, plaatsnaam: Kekerdom, opdrachtgever: Scholten, uitvoerder: RAAP Oost

Bijlage 2: Archeologische indicatoren

Boring	Aantal	Indicatoren	Diepte cm –Mv	datering
1		Veel houtskool	70-130	
		Veel verbrande leem	70-100	
		Archeologisch puin	70-80	
	1x	Handgevormd aardewerk	80	IJZM-IJZL
		Fosfaat	175-230	
2		Houtskool, verbrande leem	40-70	
		Onverbrand bot	40	
	5x	Handgevormd aardewerk	60-70	IJZL
	2x	Gedraaid aardewerk	60-70	VME
		Veel fosfaat	60-200	
3		Houtskool, onverbrand bot	80	
4		Verbrande leem	30-75	
		Houtskool	75-85	
		Fosfaat	85	
5		Houtskool	60	
		Verbrande leem, onverbrand bot	85	
		Veel fosfaat	85-130	
6		Verbrande leem, onverbrand bot, aardewerk	40	
		Veel fosfaat	50-140	
7		Verbrande leem, onverbrand bot	60	
8		Verbrande leem	40	
		Onverbrand bot	50	
		Fosfaat	80	
9		Houtskool	50-85	
		Verbrande leem	50	
	1x	Gedraaid aardewerk	50	VME
		Fosfaat	50-85	
		Archeologisch puin	60	
10	1x	Handgevormd aardewerk	85	IJZL
	1x	Gedraaid aardewerk	85	VME/LME?
		Verbrande leem	100	
		Houtskool	130	
		Veel fosfaat	180-220	